

Yhteiskuntataidot 1

1. Kansalaisena toimiminen ja yhteiskunnallinen päätöksenteko

Mitä kansalaisuus tarkoittaa?

- Kansalaisuus on valtion ja yksityisen henkilön välinen laillinen suhde, joka sisältää molemminpuolisia oikeuksia ja velvollisuuksia.

Suomen passi myönnetään ainoastaan maan kansalaiselle. Suomen kansalaisella on aina oikeus saapua Suomeen eikä häntä voida pääsääntöisesti luovuttaa vastoin tahtoaan toiseen valtioon.

Tuntitehtävä A

- B. Miksi Suomen samoin kuin monien muidenkin maiden kansalaisuuden saaminen on monimutkainen prosessi?
- C. Minkä kansalaisuuden saa saman tien Suomen kansalaisuuden kanssa?

Tuntitehtävä B

- Lue katkelma professori Juha Sihvolan Naisten päivänä 8.3.2005 pitämästä [puheesta](#).
- Pohdi tekstin ja seuraavien vaihtoehtojen valossa, miten maahanmuuttajakulttuureihin tulisi suhtautua:
 - **assimilaatio**: sulauttaminen vastaanottajamaan kulttuuriin (tavoitteena esim. Ranskassa)
 - **integraatio**: kotouttaminen vastaanottajamaan yhteiskuntaan. Maahanmuuttaja säilyttää oman kielensä ja kulttuurinsa (esim. Suomessa).
 - **monikulttuurisuus**: maahanmuuttaja liittyy yhteiskuntaan oman kulttuurinsa kautta (esim. Kanadassa, Britanniassa, Alankomaissa).
 - **segregaatio eli erottelu**: etniset ryhmät ja kulttuuriset yhteisöt elävät muusta kulttuurista erillään (esim. USA:n kiinalaiskaupunginosat).

Suomen kansalaisen perusoikeudet

- Yhteisössä eläminen tuottaa oikeuksia ja velvollisuuksia
 - Oikeusturva
 - hengen, kunnian, henkilökohtaisen vapauden ja omaisuuden turva
 - liikkumisvapaus
 - oikeus yksityiselämään: kotirauha, kirje-, puhelin- ja luottamuksellisen viestin salaisuus

Suomen kansalaisen perusoikeudet

– Yhdenvertaisuus

- Viranomaisten on kohdeltava kansalaisia yhdenvertaisesti sukupuolesta, iästä alkuperästä kielestä, vakaumuksesta, mielipiteestä, terveydentilasta tai vammaisuudesta

Suomen kansalaisen perusoikeudet

– Kansalaisvapaudet

- uskonnon- ja omantunnon vapaus
- sanan- ja painovapaus
- kokoontumis- ja yhdistymisvapaus

Suomen kansalaisen perusoikeudet

- Sosiaaliset perusoikeudet
 - terveydenhoito
 - perustoimeentulo
 - työ- ja elinkeinovapaus

Suomen kansalaisen perusoikeudet

– Sivistykselliset perusoikeudet

- maksuton perusopetus
- oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin

– Äänioikeus ja vaalikelpoisuus

- oikeus äänestää ja asettua ehdokkaaksi yleisissä vaaleissa

Testaa tietojasi ihmisoikeuksista

- Suomen YK-liiton kotisivuilla on ihmisoikeuksia Suomessa ja maailmalla esittelevä peli:
 - <http://www.ihmisoikeuspeli.fi/>
- Peliä pelataan tunnilla kierros tai kaksi ja katsotaan, kuinka paljon kukin tietää. Samalla kannattaa miettiä, miksi pelissä on haluttu esittää juuri tällaisia kysymyksiä.

Ydinsisältö:

Erikieliset suomalaiset

- Lailla suojatut kansalliset vähemmistöt
 - Ruotsinkieliset
 - lähes 300 000
 - oikeus käyttää ja saada palveluita omalla kielellä virallisissa asioissa.
 - Saamelaiset
 - Noin 1700
 - Rajoitettu itsehallinto
 - ja oikeus omakieliseen peruskoulutukseen.

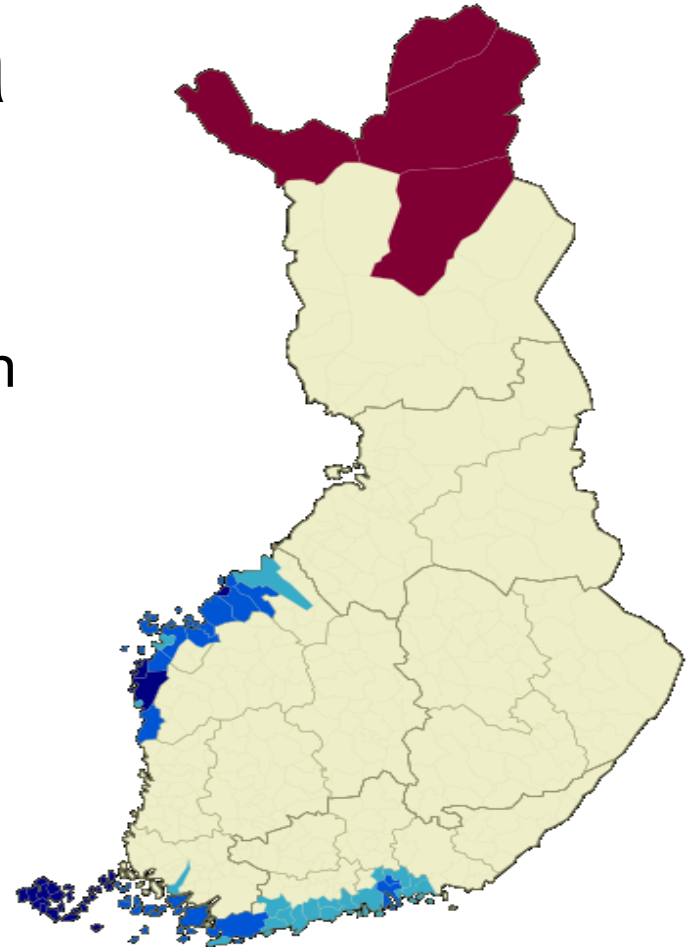

Ydinsisältö:

Saamen- ja ruotsinkieliset kartalla

- Yksikielisesti suomenkieliset kunnat
- Kaksikieliset kunnat, joissa suomi on enemmistökielenä
- Kaksikieliset kunnat, joissa ruotsi on enemmistökielenä
- Yksikielisesti ruotsinkieliset kunnat
- Kaksikieliset kunnat, joissa suomi on enemmistökielenä ja saamen kielellä on virallinen asema.

[http://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:Languages_of_Finnish_municipalities_\(2009\).svg](http://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:Languages_of_Finnish_municipalities_(2009).svg)

Ydinsisältö:

Maahanmuutosta ennustetaan pysyvää aihetta yhteiskunnalliseen keskusteluun

- Keväällä 2010 julkaistiin *Helsingin Sanomien* Suomen Gallupilla teettämä tutkimus, joka paljasti suomalaisten asenteiden maahanmuuttoa kohtaan muuttuneen aiempaa kielteisemmiksi.
 - Tutkimuksen mukaan 59 prosenttia suomalaisista ei haluaisi nyt ottaa lisää maahanmuuttajia, kun 2007 vastaavassa kyselyssä tätä mieltä oli 36 prosenttia vastaajista.
 - Maahanmuuton lisäämistä kannattavien määrä on supistunut kolmen vuoden takaisesta 20 prosenttiyksiköllä, 56 prosentista 36 prosenttiin.

Ydinsisältö

- Ilman tutkimuksiakin on nähtävissä, että maahanmuuton vastustajien äänet ovat voimistuneet ja jyrkentyneet.
- Voimissaan on myös maahanmuuttoa puoltavien joukko, joka arvostelee vastustajien näkemyksiä yksipuolisiksi, vääristeleviksi tai jopa rasistisiksi.

Lentokenttien ja asemien
virallinen
siirtolaisuustunnus

Ydinsisältö

- Vuonna 2009 Suomeen muutti ulkomailta 25 636 ihmistä.
 - 15 000 tuli Euroopan unionin ulkopuolelta ja sai oleskeluluvan muun kuin kansainvälisen suojelun perusteella – työn, opiskelun tai avioliiton nojalla.
 - 1 300 ihmistä sai myönteisen turvapaikkapäätöksen
 - 843 ihmistä sai pakolaisaseman, joukossa 727 kiintiöpakolaista.

Yhteiset asiat

- Yhteiskunta on
 - jonkin alueen ihmisten tapa elää yhdessä ja järjestää yhteiset asiansa.
- Yksilöiden vuorovaikutus perustuu erityyppisiin sääntöihin:
 - **laki**: valtion antama velvoittava säädös
 - **normi**: käsitys siitä, miten asioiden tulisi olla
 - **arvo**: yhteisössä arvokkaana pidetyt asiat

Yhteiset asiat

- Instituutio on yhteiskunnallinen laitos
 - viralliset instituutiot
 - kansanedustuslaitos
 - oikeuslaitos
 - koululaitos
 - armeija
 - epäviralliset instituutiot
 - kansalaisjärjestöt
 - media

Tuntitehtävä A

- tehtävä:
 - Kun suomalaisten luottamusta eri instituutioihin tutkittiin vuonna 2005, kärkeen nousivat poliisi, puolustusvoimat ja oikeuslaitos. Seuraavina olivat kirkot, YK, maan hallitus ja ammattiliitot, virkamiehet ja eduskunta. Viimeisiksi kyselyssä jäivät suuryritykset, EU, televisio, lehdistö ja puolueet.
 - Miten selität tulosta?
 - Mihin yhteiskunnan instituutioihin sinä luotat eniten?

Missä valta Suomessa sijaitsee?

- Poliittinen valta

- on perustuslain mukaan kansallista suoraan tai edustajiensa vä
- Kansaa edustavat eduskunta, hallitus, presidentti ja poliittiset puolueet.

Taloudellinen valta

- on markkinatalousjärjestelmässä yrityksillä ja muilla taloudellisilla toimijoilla
- Esimerkiksi kuluttajilla on taloudellista valtaa
- Talouselämän pitää kuitenkin toimia maan lakien mukaan.

Kansalaistoiminnan valta

- Kansalaisjärjestöt, kuten Punainen risti tai Amnesty International ovat osa valtarakennetta.
- Niiden tehtävänä on vallitsevan järjestelmän ylläpitäminen ja/tai vaihtoehtojen luominen.
- Suomessa järjestöt ovat vaikuttaneet valtiollisen järjestelmän toimintaan, esimerkiksi hyvinvointivaltion rakentamiseen.

Median valta

- Median tärkeimmäksi tehtäväksi määritellään vahtikoirana toimiminen. Se tarkoittaa, että median täytyy tuoda julkisuuteen asioita, joilla on yhteiskunnallista merkitystä ja jotka vaikuttavat demokratian toteutumiseen.

Satakunnan Kansa 24.2.2010

Ydinsisältö:

Median valta

- Onko medialla Suomessa liikaa valtaa? – kysymys esitettiin vuonna 2008 yli 10 000 kansalaisille.
- Vastaukset näyttivät tältä:
 - 49 % katsoi, että medialla on liikaa valtaa.
 - Toinen 49 % sanoi, että valtaa on sopivasti.
 - Vain yhden prosentin mielestä medialla on valtaa liian vähän.

Lähde: Suomen Akatemian tutkimus ”Media, kansalaisuus ja vallan piirit”.

Tuntitehtävä A:

Yhdistä seuraavat vallan lajit ja vallan käyttäjät toisiinsa

- ideologinen valta
 - julkinen valta
 - legitiimi valta
 - näkymätön valta
 - poliittinen valta
 - taloudellinen valta
 - etujärjestöjen valta
 - median valta
- työmarkkinajärjestöt, painostusryhmät, lobbarit
 - valtio, kunnat ja kirkot, joilla verotusoikeus
 - joukkotiedotusvälineet
 - paikallisen itsehallinnon, valtion ja EU:n ylimmät vallankäyttäjät
 - vallanpitäjät, joiden vallankäytön kansalaiset hyväksyvät
 - omistajat, yritykset, kuluttajat
 - puolueet, poliitikot ja etujärjestöt
 - perinteet, tavat ja uskomukset
-

Tuntitehtävä B

- Oppikirjan tehtävä 3 s. 44
 - Tarkastele vallan ulottuvuuksia -taulukkoa.
 - a. Mitkä vallan lajeista ovat keskeisiä 2010-luvun Suomessa?
 - b. Millaista valtaa käytät itse?
 - c. Millaisen vallankäytön kohteena tunnet itse olevasi?

Vallanjako Suomen perustuslaissa

- Perustuslaki määrää, miten valtiollinen valta jaetaan. (§ 3)

Ydinsisältö:
Vallanjako Suomen perustuslaissa

- Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta.
- Toimeenpanovaltaa käyttävät tasavallan presidentti sekä valtioneuvosto.
- Tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet.

- 1. Miten tätä jakoa nimitetään?**
- 2. Miltä ajalta ajatus vallan kolmijaosta on peräisin?**
- 3. Miksi valta halutaan jakaa kolmeen toisistaan riippumattomaan osaan?**

Vastaukset:

1. Montesquieun vallan kolmijako
2. 1700-luvulta valistuksen ajalta
3. Jotta valta ei keskittyisi liikaa

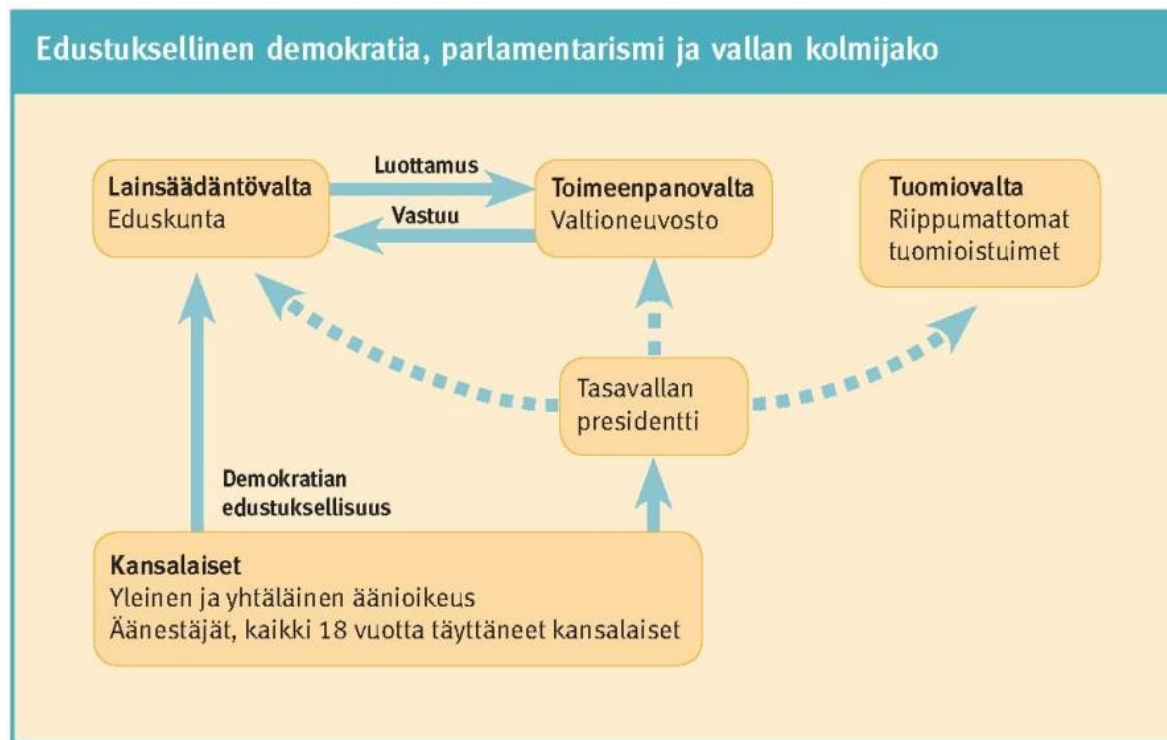
Ydinsisältö:

Parlamentarismi eli parlamentaarinen hallitustapa

- Hallitusvaltaa (= toimeenpanovaltaa) käyttävät tasavallan presidentti sekä valtioneuvosto, jonka jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta. (Perustuslaki § 3)
- Hallitus ja sen ministerit ovat vastuussa virkatoimistaan eduskunnalle
- Jos hallitus menettää eduskunnan luottamuksen, sen on erottava.

Ydinsisältö: Edustuksellinen demokratia, parlamentarismi ja vallan kolmijako (s. 43)

Ydinsisältö: Hallitus eroaa harvoin luottamuspujan takia

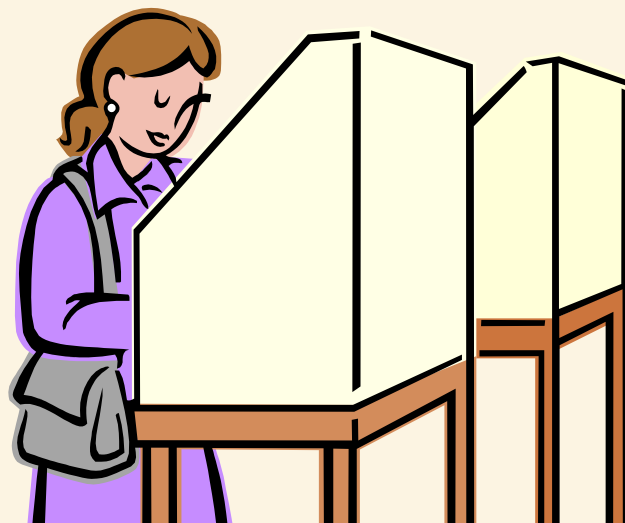
- 2000-luvulla yksikään hallitus ei ole kaatunut luottamuspujaan.
- Esimerkiksi Matti Vanhasen II hallitukselle (2007–2010) esitettiin useita välikysymyksiä muun muassa työllisyydestä, energiapolitiikasta, tuloerojen kasvusta ja vanhusten hoidosta.
- Eduskunnan enemmistö antoi kuitenkin joka kerta hallitukselle luottamuslauseen, jonka jälkeen se sai jatkaa.

5. Vaalit ja äänestämisen A

Oppikirjan sivut 45–47

 Ydinsisällöt
(alaluku [Kansa valitsee edustajansa](#))

 Tuntitehtävät

Ydinsisältö:

Miksi demokratia?

Demokratia on huonoin hallintotapa, ellei mukaan lasketa kaikkia muita hallintotapoja, joita aika ajoin on kokeiltu.

Winston Churchill

Ydinsisältö:

Demokratia ei ole itsestäänselvyys

- Suomalaista demokratiaa pidetään toimivana, mutta sen toimivuus ei ole itsestään selvää.
- Demokratia rapautuu, jos ihmiset eivät halua tai osaa tai heille ei anneta mahdollisuuksia toimia demokratian pelisääntöjen mukaan.

Demokratia vaarantuu, jos

- kansalaiset
 - eivät koe voivansa vaikuttaa
 - syrjäytetään tai syrjäytyvät päätöksenteosta
- poliittinen toiminta korruptoituu – esimerkiksi lahjonta yleistyy
- ääriliikkeet kyseenalaistavat demokratian
- poliittinen eliitti erkanee tavallisesta kansasta
- byrokratia lannistaa demokratian
- talous ja politiikka pakenevat demokraattista päätöksentekoa.

**Mitä Sinä pidät pahimpina
demokratian vihollisina?**

Suomalaisten politiikkatietämys

- Yksi toimivan demokratian edellytyksistä on, että kansalaiset/äänestäjät tuntevat demokraattisen järjestelmän perusteet ja osaavat toimia siinä.
- Suomalaisten politiikkatietämystä on tutkittu runsaasti. Uusimpia tutkimuksia on Lauri Rapelin ”Tietääkö kansa?” – väitöskirja.

- Siinä selvitettiin kyselytutkimuksen avulla, miten suomalaiset hallitsevat keskeisiä politiikan termejä ja toimijoita.
- Lähtöajatuksena oli perusasiat tietävän kansalaisen malli: "A citizen would need to know what the Gouvernement is and does."
- Tutkimuksen viisi kysymystä on esitetty seuraavassa diassa.
- Ryhmänne voi verrata omia tietojaan suomalaisten keskimääräiseen tietämykseen vastaamalla niihin.
- Vastaukset ovat jokaisen dian alareunassa.

Tuntitehtävä B:

Testin kysymykset

- 1. Mikä tai mitkä kuuluvat perustuslain mukaan eduskunnan tehtäviin?
 - a) Ulkopolitiikan johtaminen
 - b) Lakien säätäminen
 - c) Euroopan unionin (EU) asioiden kansallinen valmistelu
 - d) Valtiontaloudesta päättäminen

Pisteytysohje:

Vaihtoehdon b tai vaihtoehtojen b ja d valinta tuottaa yhden pisteen. Pistettä ei saa, jos on valinnut jonkin väärän vaihtoehdon.

Tuntitehtävä B

- 2. Seuraavassa on lueteltu nykyisessä eduskunnassa edustettuina olevat puolueet. Poimi neljä (4) paikkamäärältään suurinta puoluetta.
- Perussuomalaiset
- Vasemmistoliitto
- Kokoomus
- Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
- Suomen Keskusta
- Vihreä liitto
- Kristillisdemokraatit
- Ruotsalainen Kansanpuolue

Pisteytysohje:

Kolmen suurimman tietäminen tuottaa yhden pisteen

Tuntitehtävä B:

3. Valitse seuraavista ne puolueet, jotka ovat tällä hetkellä edustettuina maamme hallituksessa.

- Perussuomalaiset
- Vasemmistoliitto
- Kokoomus
- Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
- Suomen Keskusta
- Vihreä liitto
- Kristillisdemokraatit
- Ruotsalainen Kansanpuolue

Pisteytysohje:

Kahden suurimman hallituspuolueen tietäminen tuottaa yhden pisteen. Pistettä ei kuitenkaan saa, jos on maininnut jonkin väärän eli hallitukseen kuulumattoman puolueen.

Tuntitehtävä B:

4. Kuka toimii tällä hetkellä Suomen pääministerinä, ja mitä puoluetta hän edustaa?

Pisteytysohje:

Pääministerin ja hänen puolueensa tietäminen tuottaa yhden pisteen. Sekä nimi että puolue pitää tietää. Jos on maininnut väärän nimen tai puolueen tai tiennyt vain toisen, ei saa pisteitä.

Tuntitehtävä B:

5. Mikä tai mitkä seuraavista kuuluvat perustuslain mukaan pääministerin tehtäviin?

- a) Valtioneuvoston toiminnan johtaminen
- b) Ylimpien virkamiesten nimittäminen
- c) Presidentin tehtävien hoitaminen tämän ollessa estynyt
- d) Hallituksen ministerien nimittäminen ja erottaminen

Pisteytysohje:

Vaihtoehdon a tai vaihtoehtojen a ja c valinta tuottaa yhden pisteen.

Tuntitehtävä B

Testin lopuksi pisteet lasketaan yhteen

- 5 pistettä tuottaa arvonimen **Huipputietäjä**
- 3-4 pistettä tuottaa nimityksen **Tietäjä**
- 1-2 pistettä tuottaa nimen **Jotakin tiesin minäkin**
- 0 pistettä **Onneksi on opittavaa**

Tuntitehtävä B:

Kaikkien suomalaisten tutkimus tuotti seuraavanlaisen tuloksen

- 5 pistettä sai 11%
- 3-4 pistettä sai 55%
- 0-2 pistettä sai 33%

Tutkimuksen otos oli hieman yli 1 000 suomalaista.

Miten ryhmänne selvisi verrattuna keskimääräiseen suomalaiseen tietämykseen?

Ydinsisältö: Suomessa toimitettavat yleiset vaalit

Eduskuntavaalit – 200 kansanedustajaa neljäksi vuodeksi eduskuntaan käyttämään maan korkeinta valtaa

* 15 vaalipiiriä

Tasavallan presidentin vaalit – Suomen valtionpäämies kuudeksi vuodeksi

* koko maa yhtenä vaalipiirinä

Euroopan parlamentin vaalit – 14 eurokansanedustajaa viideksi vuodeksi (Vuodesta 2009 lähtien 13 edustajaa)

* koko maa yhtenä vaalipiirinä

Kuntavaalit – kunnanvaltuustot (kaupungeissa kaupunginvaltuustot) neljäksi vuodeksi päättämään kunnan asioista

* jokainen kunta omana vaalipiirinään

Ydinsisältö:

Eduskuntavaalit

- Valitaan 200 kansanedustajaa suhteelliselle vaalilla yksikamariseen Suomen eduskuntaan neljäksi vuodeksi.
- Maa on jaettu vaalipiireihin, joista valitaan alueen asukasluvun mukainen määrä ehdokkaita.
- Äänioikeutettuja ovat kaikki viimeistään vaalipäivänä 18 vuotta täyttäneet Suomen kansalaiset.

Ydinsisältö:

Euroopan parlamentin vaalit

- Jäsenet valitaan suhteellisella vaalilla viideksi vuodeksi. EU:n jäsenvaltioista valitaan yhteensä 751 meppiä. Eniten saavat valita saksalaiset (96 edustajaa).
- Suomesta valittiin jäsentä 13 vuoden 2009 vaaleissa.
- Suomi muodostaa EU-vaalissa
 - yhden vaalipiirin, mikä tuottaa kallista kampanjointia ja korkeita äänimääriä.

Ydinsisältö

- EU-vaaleissa Suomessa saa äänestää
 - äänioikeutettu Suomen kansalainen
 - Suomessa asuva EU:n jäsenvaltion kansalainen halutessaan. Henkilön on ilmoittauduttava Suomen äänioikeusrekisteriin, jolloin hänet poistetaan oman maansa rekisteristä – kahdessa valtiossa ei saa äänestää.
 - Ehdokkaaksi voivat asettua äänioikeutetut.

Ydinsisältö:

Kuntavaalit

- Valtuutetut valitaan kuntien valtuustoihin suhteellisen vaalitavan mukaan.
- Kunnan koon mukaan valtuutettuja voi olla 13–85.
- Äänestää voi
 - viimeistään vaalipäivänä 18 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen, jonka kotikunta kyseinen kunta on 51. päivänä ennen vaalipäivää.
 - Euroopan unionin jäsenvaltion kansalainen sekä Islannin ja Norjan kansalainen samoin ehdoin.
 - muun valtion kansalainen, jos hän on asunut Suomessa vähintään 2 vuotta yhtäjaksoisesti ja täyttää muut em. ehdot.

Ydinsisältö:

Tasavallan presidentin vaalit

- Tasavallan presidentti valitaan välittömällä (suoralla) vaalilla syntyperäisistä Suomen kansalaisista kuudeksi vuodeksi.
- Sama henkilö voidaan valita enintään kahdeksi peräkkäiseksi kaudeksi.
- Vaali on suora, tarvittaessa kaksivaiheinen. Mikäli joku ehdokkaista saa jo ensimmäisessä vaalissa yli puolet äänistä, tulee hän valituksi.
- Jos näin ei käy, kahden eniten ääniä saaneen kesken toimitetaan vaali kahden viikon kuluttua. Enemmän ääniä saanut valitaan presidentiksi.
- Lisää tietoja kaikista vaaleista <http://www.vaalit.fi>

Ydinsisältö:

Ehdokkaat esiin!

- Eduskuntavaalien kampanjat kasvoivat 2000-luvulla kolmanneksella.
- Mediamainonnasta on tullut yhä keskeisempi osa vaalikamppailua.
- Tuntemattomien ja nuorten ehdokkaiden on erittäin vaikeaa tulla valituksi ilman isoa budjettia.
- 2010 julkistettiin ohjelma tilanteen parantamiseksi. Siinä ehdotettiin:

Ydinsisältö:

Kansanäänestykset

- Tavallisessa kansanäänestyksessä äänestäjät päättävät jonkun tietyn lakiesityksen hyväksymisestä.
 - Äänestys voi olla pakollinen tai vapaaehtoinen.
 - Tulos voi olla sitova tai neuvoa-antava.
- Monessa maassa peruslain muutokset vaativat kansanäänestyksen
 - Tanska, Irlanti
- Sveitsi käyttää kansanäänestystä monenlaisissa kysymyksissä.

- Suomessa on toistaiseksi ollut kaksi valtakunnallista kansanäänestystä:
 1. kieltolakiäänestys 1932
 - Miten äänestyksessä kävi?
 2. EU- jäsenyysäänestys 1994
 - Mikä oli tulos?
- Lisäksi on järjestetty yli 40 kunnallista kansanäänestystä, pääosa kuntaliitoksista.

Ydinsisältö:

Kansanäänestysten hyvät puolet

- Kansanäänestykset
 - edistävät kansalaisten osallistumista yhteisiin asioihin
 - lisäävät järjestelmän legitimitettä (= oikeutetuksi kokemista)
 - lisäävät vallanpitäjien valvontaa.

Ydinsisältö:

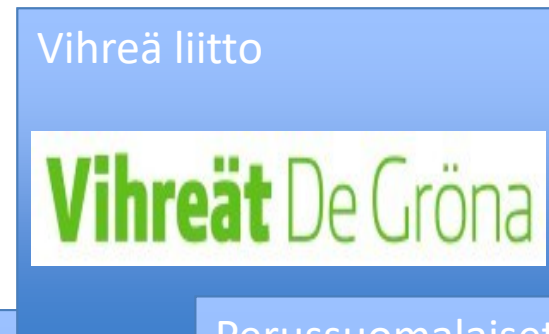
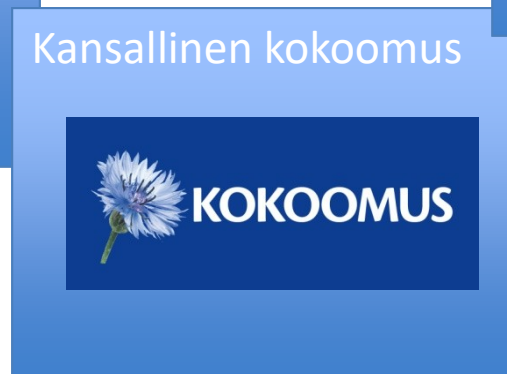
Kansanäänestysten huonot puolet

- Kansalaiset eivät ole välttämättä yhtä asiantuntevia kuin edustajat.
- Mediamanipuloinnin vaara
- Poliitikot voivat ”pestä kätensä” vaikeista päätöksistä.
- Usein kansanäänestykset yksinkertaistavat monimutkaisia asioita kyllä tai ei -vastakkainasetteluksi.

Tuntitehtävä A:
Testaa puolue- ja vaalituntemustasi

- a. Mikä näistä ei kuulu joukkoon?
 - Vastaus: SKP
- b. Miksi?
 - Vastaus: Muut ovat eduskuntapuolueita, SKP ei ole eduskunnassa.

Tuntitehtävä A

- a. Mikä näistä ei kuulu joukkoon?
- Vastaus: Maalaisliitto
- b. Miksi?
- Vastaus: Muut ovat näillä nimillään tällä hetkellä edustettuna eduskunnassa, Maalaisliitto on muuttanut nimensä Suomen keskustaksi.

Kansalainen ja yhteiskunta

50

Tuntitehtävä A

- a. Mikä tästä joukosta puuttuu?
 - Vastaus: Perussuomalaiset
- b. Miksi?
 - Vastaus: Laatikoissa olevat puolueet ovat eduskuntapuolueita. Perussuomalaiset ovat myös eduskunnassa.

Vihreä liitto

Kansallinen
kokoomus

Suomen
Sosialidemokra
attinen puolue

Ruotsalainen
kansanpuolue

Vasemmisto-
liitto

Suomen
Keskusta

Kristillis-
demokraatit

Tuntitehtävä A

- a. Kahdet näistä vaaleista järjestetään joka neljäs vuosi. Mitkä?
 - Vastaus: Eduskunta- ja kunnallisvaalit
- b. Kuinka usein muut?
 - Vastaus: EU-vaalit joka 5. vuosi ja presidentin vaalit joka 6. vuosi.

Euroopan unionin
parlamentin vaalit

Tasavallan presidentin
vaalit

Kunnallisvaalit

Eduskuntavaalit

Mitä Suomen eduskunta tekee?

- Eduskunta
 - säätää lait
 - hyväksyy valtion budjetin
 - valvoo hallituksen toimintaa
 - osallistuu Euroopan unionin päätöksentekoon.

Ydinsisältö:

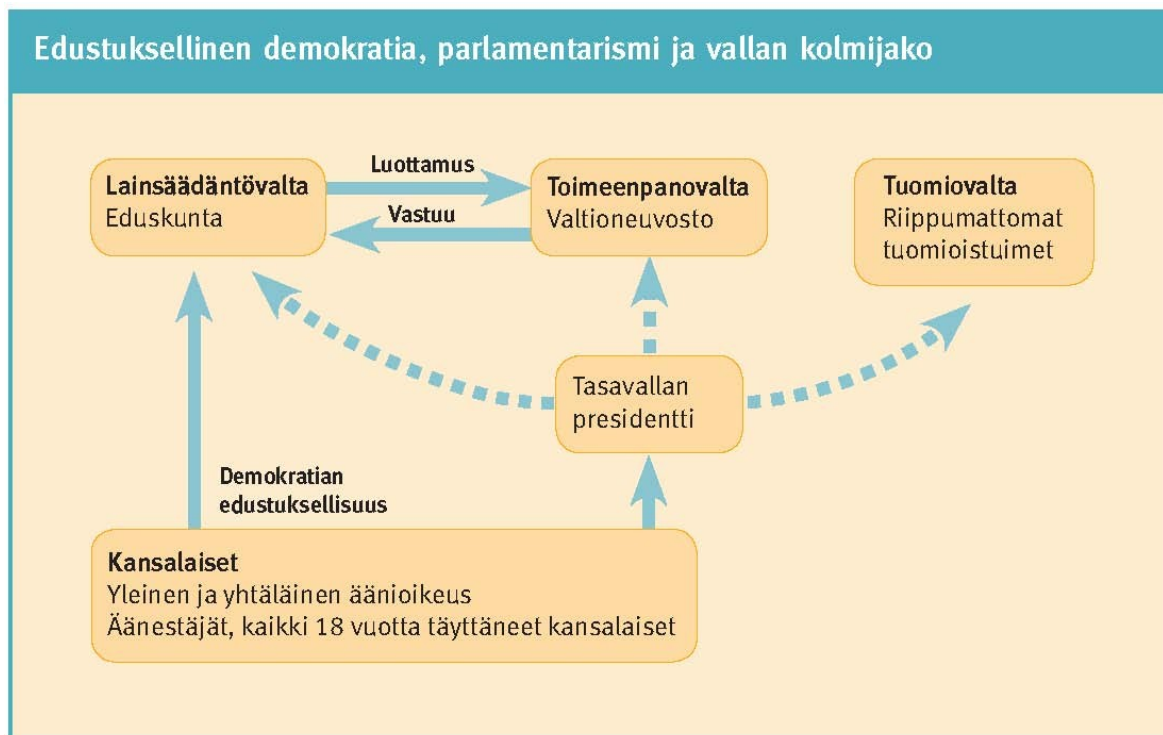
Mitä Suomen eduskunta tekee?

- Ennen kuin eduskunta päättää asioista, ne on valmisteltava jossakin valiokunnassa.
- Kansanedustajat tekevät pääosan työstään valiokunnissa.
- Suuri valiokunta käsittelee EU-asioita ja osallistuu lakien valmisteluun.
- Muita valiokuntia:
 - ulkoasiainvaliokunta
 - valtiovarainvaliokunta
 - sivistysvaliokunta
 - tulevaisuusvaliokunta.

Ydinsisältö:

Lakien säätäminen - eduskunnan keskeisin tehtävä (s. 67)

Miksi valiokunnat ovat niin tärkeitä?

- Lähes kaikki eduskunnan ratkaisut tehdään valiokunnissa laadittujen mietintöjen pohjalta.
- Hallituksen esitys, useimmiten laki, tulee ensin täysistuntoon lähetekeskusteluun, josta asia lähetetään alan valiokuntaan.

Ydinsisältö

- Valiokunnassa työ aloitetaan asiantuntijoiden kuulemisella ja muiden selvitysten hankkimisella.
- Sitten käydään valmistava keskustelu, laaditaan mietintöluonnos, käydään yleiskeskustelu ja päätetään yksityiskohdista.
- Aikaa kuluu muutamasta viikosta kuukausiin.

Ydinsisältö

- Lopuksi valiokunta päättää kantansa ja ehdottaa täysistunnolle, mitä koko eduskunnan tulisi asiasta päättää.

Ydinsisältö: Miten valiokunta käsitteli tupakkalain uudistusta 2010?

Sauhuttelua omassa autossa ei voi kieltää
Yritys rajoittaa tupakointia yksityisautoissa on kaatumassa. Eduskunta tekee joukon muitakin muutoksia hallituksen tupakkalakiin ehdottamiin uusiin tiukennuksiin. Hallitus oli ehdottanut, että tupakointi kiellettäisiin myös yksityisautoissa silloin, kun mukana on alle 18-vuotias lapsi tai nuori.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mielestä kiellolla puututtaisiin liiaksi henkilökohtaiseen vapauteen ja kotirauhaan. Lisäksi kieltoa olisi vaikea valvoa, ja laki jäisi tältä osin helposti vain symboliseksi. Lakiin kirjatun kiellon sijaan valiokunta suosittaa terveysvalistusta ja asennekasvatusta. Perustuslakivaliokunta sai keskiviikkona valmiiksi oman arvionsa hallituksen ehdottamista lainmuutoksista. (STT)

HALLITUS oli perustellut esilläpidon kieltämistä sillä, että se houkuttelee impulssiostoihin etenkin niitä, jotka ovat päättäneet tai yrittävät lopettaa tupakoinnin.

VALIOKUNTA haluaa muutoksia myös siihen, että tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien esilläpito vähittäismyynnissä kiellettäisiin.

Ydinsisältö

- Hallituksen esityksessä haluttiin laajentaa tupakointikieltoja ja kieltää tupakkatuotteiden esilläpito.
- Valiokunta kuuli kuutta alan asiantuntijaa ja keskusteli asiasta useassa eri istunnossa.
- Laki piti saada sopimaan yhteen perustuslain takaaman omaisuudensuojan, sananvapauden ja kotirauhan kanssa.

Ydinsisältö

- Käsittelyn jälkeen valiokunta päätyi yksimieliseen lausuntoon:
 - Valiokunta ei hyväksynyt tupakointikieltoa, joka olisi koskenut yleisten kulkuneuvojen lisäksi myös esimerkiksi yksityisautoja.
 - Valiokunta katsoi kiellon puuttuvan niin syväälle yksityiselämään, että sitä ei voida säätää kuin perustuslain säätämisjärjestyksessä.

Ydinsisältö

- Tavaramerkkien esilläpitokieltoa valiokunta esitti lievennettäväksi niin, että vähittäiskaupan asiakkaalla on oikeus tutustua myytävänä olevien tupakkatuotteiden kuvastoon ja saada tuotteista lista.
- Esilläpitokielto olisi muutoin ristiriidassa omaisuudensuojan kanssa.
- Muutos on edellytyksenä lain käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Ydinsisältö: Valtioneuvoston tehtävät (s. 69)

Valtioneuvoston tehtävät

- ➔ lakiesitysten valmistelu eduskunnalle
- ➔ eduskunnan ja tasavallan presidentin päätösten toimeenpano
- ➔ Euroopan unionin asioiden valmistelu
- ➔ ministereiden osallistuminen päätöksentekoon Euroopan unionin neuvostossa
- ➔ ulkopoliitiikan johtaminen yhteistoiminnassa presidentin kanssa
- ➔ valtion vuosittaisen tulo- ja menoarvion valmistelu
- ➔ valtion keskushallinnon johtaminen ministeriöiden ja keskusvirastojen kautta
- ➔ itsenäinen päätöksenteko eduskunnan antamin valtuuksin
- ➔ yhteiskunnan kehityksen yleinen seuraaminen ja ohjaaminen
- ➔ valtioneuvoston oikeuskansleri valvoo valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatointen laillisuutta

- Mitkä tehtävät nostaisit kolmen kärkeen eli tärkeimmiksi tehtäviksi?

Mitkä ovat pääministerin tehtävät?

Pääministeri

- johtaa valtioneuvoston/hallituksen toimintaa
- valvoo hallitusohjelman toimeenpanoa
- vastaa eduskunnan ja hallituksen työn yhteensovittamisesta
- tekee merkittävimmät päätökset muutaman keskeisen ministerin kanssa
- on tasavallan presidentin sijainen.
 - **tämä kaikki tekee pääministeristä Suomen politiikan keskeisimmän toimijan.**

Ydinsisältö:

Miksi Suomi on mukana EU:ssa?

EU tavoitteet ovat kannatettavia:

- turvata rauha ja vakaus ja Euroopan kansojen hyvinvointi
- varmistaa kansalaisten turvallisuus
- tukea tasapainoista taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä
- vastata globalisaation haasteisiin, erityisesti Amerikan ja Aasian taloudelliseen kilpailuun

Suomalaisten kannattaa olla mukana siellä, missä Euroopan yhteisistä asioista päätetään.

Ydinsisältö

- Suomalaisille liittyminen EU:hun oli myös turvallisuuspoliittinen valinta.
- Suomen elinkeinoelämälle EU tarjoaa vapaat ja laajat markkinat.
- Moni halusi näyttää, että Suomi on todella osa Eurooppaa.

- EU helpottaa myös käytännön elämää:

Ydinsisältö

- Eurooppalainen sairaanhoitokortti takaa äkillisesti sairastuneelle EU:n kansalaiselle sairaanhoitoa kaikissa EU-maissa.
- EU:n sisällä on määrätty hintakatto verkkovierailupuheluille.
- Opiskelijoille on tarjolla Erasmusta, Comeniusta, Leonardo Da Vinciä eli koulutus- ja vaihto-ohjelmia.
- Ajokortti kelpaa kaikissa EU-maissa.

EU tiedottaa toiminnastaan aktiivisesti myös YouTube'n kautta.

Katso seuraava video:

- Mitä EU:n toimia siinä otetaan esille ja miksi juuri niitä?
- Arvioi videon tapaa lähestyä katselijaa.

<http://www.youtube.com/eutube#p/a/f/1/U3p9AhXrcJ4>

Ydinsisältö:

Päätöksenteko Euroopan unionissa (s. 80)

➔ Euroopan unionin päätöksentekoon vaikuttaa rinnakkain kolme elementtiä, joita vastaavat unionin keskeiset kolme toimielintä. Voidaan myös puhua vallan legitimitetin kolmesta lähteestä, joista unionin päätöksenteon kokonaisuus muodostuu.

Vallan legitimitetin lähteet

KANSALAISET	JÄSENMAAT	EUROOPPALAISUUS
Euroopan parlamentti	Euroopan unionin neuvosto	Euroopan komissio

Tuntitehtävä A

Yhdistä oikein EU:n toimielimet ja niiden tehtävät

- **Euroopan komissio**
 - **Euroopan parlamentti**
 - **Euroopan unionin neuvosto eli ministerineuvosto**
 - **Eurooppa-neuvosto eli huippukokous**
- Euroopan unionin kansanedustuselin
 - jäsenmaiden hallitusten päämiesten kokous
 - EU:n hallitus, asioiden valmistelija
 - Unionin tärkein lainsäädäntö- ja päätöksentekuelin
-

Kunnallinen demokratia

- Miten kuntaa hallitaan?
 - Asian valmistelu, päätöksenteko ja toimeenpano kunnassa

Ydinsisältö:

Miten kunnan asukas voi vaikuttaa kuntansa asioihin?

**Kansalaistoiminnalla:
tempauksilla,
mielenosoituksilla,
kirjoituksilla,
nettikampanjoilla**

**tekemällä
aloitteita
tai
valituksia**

**Kunnan asukkaan
vaikutusmahdollisuudet**

**äänestämällä
kuntavaaleissa joka
4. vuosi ja
mahdollisissa
kunnallisissa
kansanäänestyksissä**

**toimimalla
asukasyhdistyksis-
sä
tai kylätoimi-
kunnissa**

**toimimalla
valtuustossa,
lautakunnissa,
johtokunnissa
tai nuoriso-
valtuustoissa**

Kansalaisyhteiskunta

- Kansalaisyhteiskunta = yhteiskunta, jossa on valtiollisen toiminnan ohella omaa kansalaisten yhteiskunnallista toimintaa.
- Osallistumisperinne on Suomessa vahva.
 - 1800- ja 1900-luvun vahvoja kansanliikkeitä: raittiusliike, osuustoimintaliike, urheiluseurat, työväenliike, vapaapalokunnat ja uskonnolliset herätysliikkeet.
 - Itsenäisyyden aikana Suomeen on perustettu yli 100 000 yhdistystä.

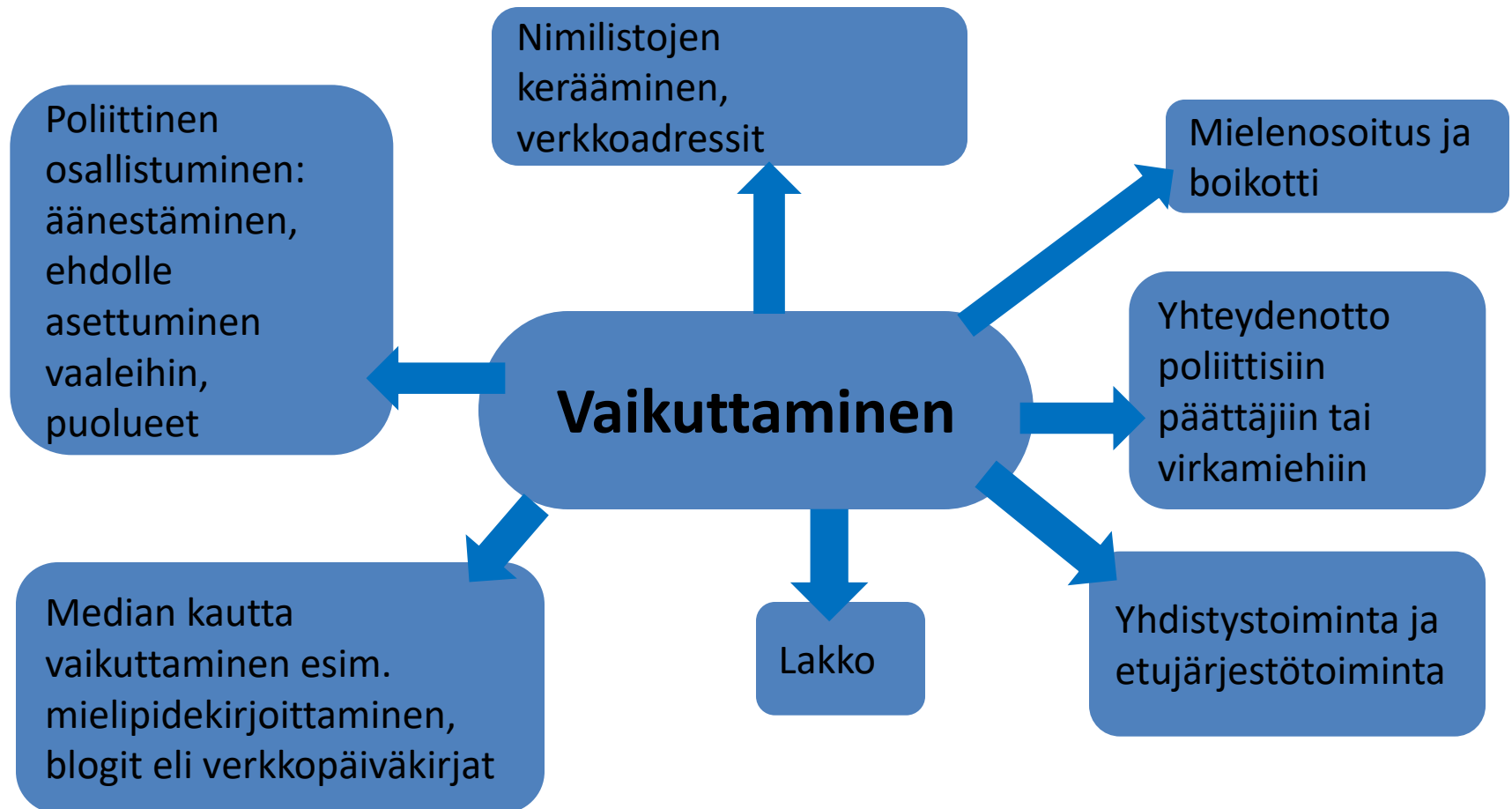
Yhdistystoiminta

- yhdistymisvapaus kuuluu perusoikeuksiin
- Suomessa aatteellisen yhdistyksen voi perustaa kolme henkilöä
- yhdistyksen tarkoitusperän on noudatettava lakia ja hyviä tapoja
- yhdistys noudattaa yhdistyslakia ja omia sääntöjään
- yhdistyksen voi rekisteröidä yhdistysrekisterissä (tällöin nimessä ry.)

Ydinsisältö:

Perinteisiä vaikuttamisen muotoja

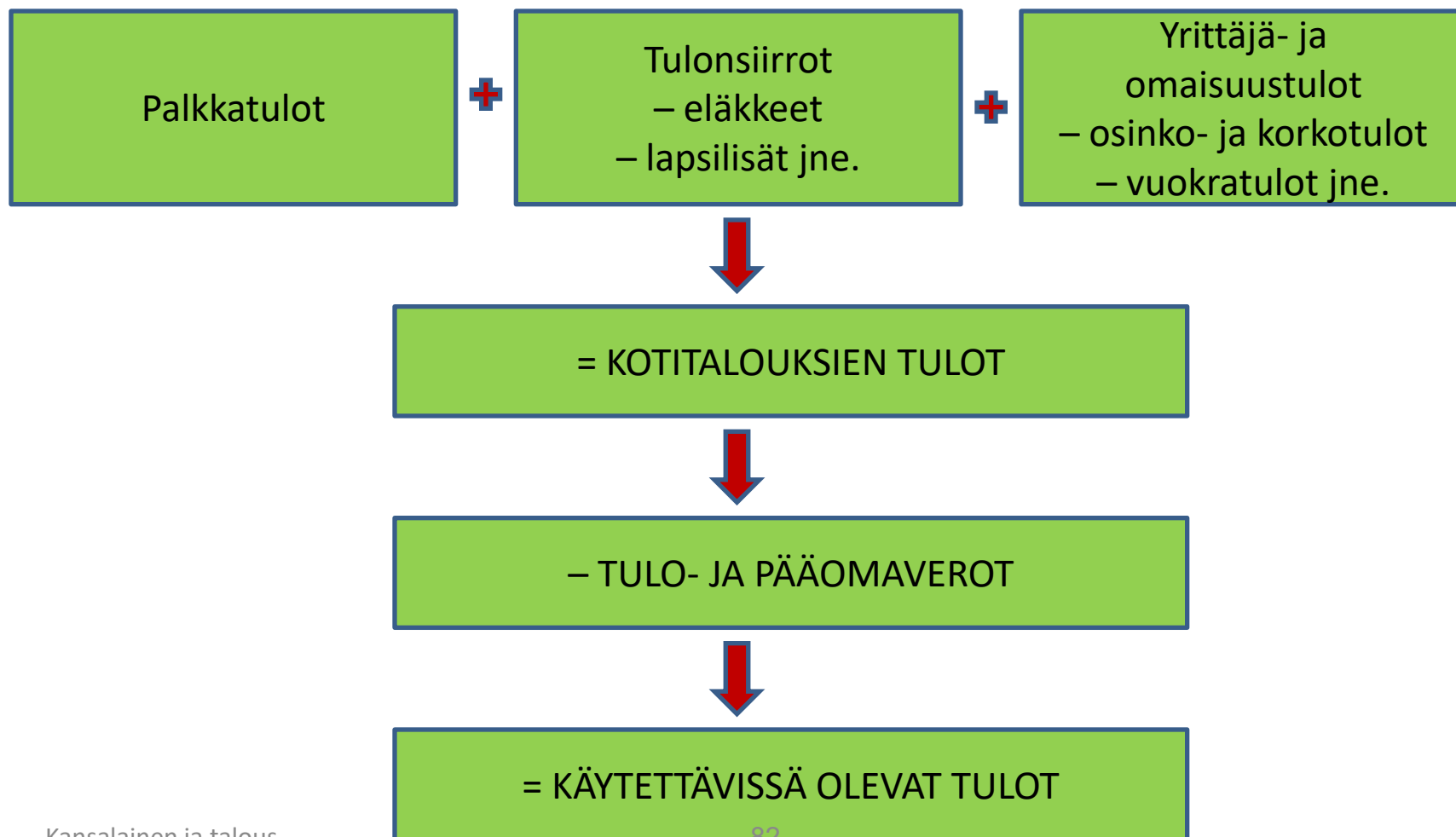
Ydinsisältö:

Kansalaistottelemattomuuden vaikuttamiskeinoja

Ydinsisältö 1: Kotitalouksien tulot

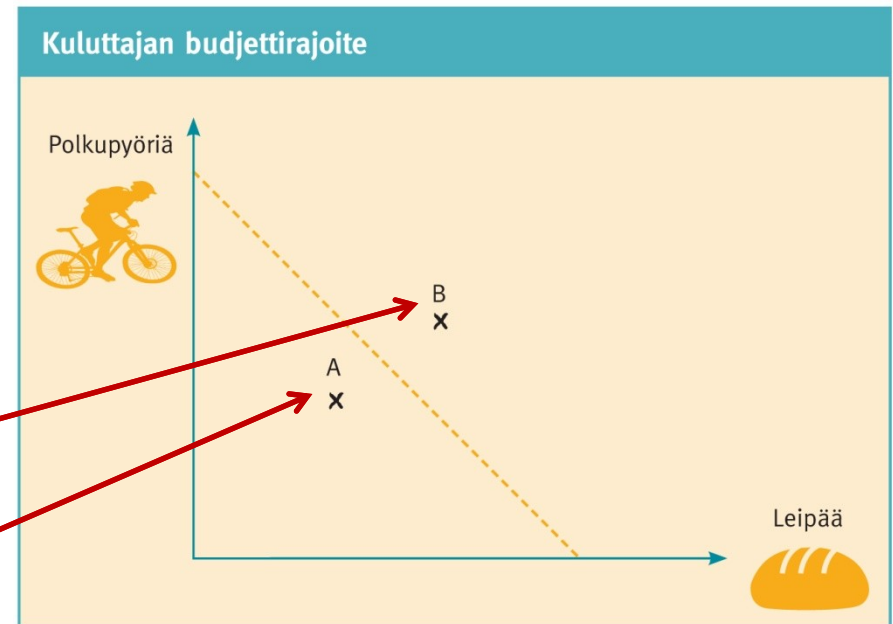
Ydinsisältö 2: Kuluttaminen ja säästäminen

- Käytettävissä olevien tulojen lisäksi kuluttamiseen vaikuttavat velanotto ja varallisuus.
- **Velkaantumisaste**: suhteutetaan kotitalouksien yhteenlasketut velat ja kertyneet tulot. Vuonna 2009 velkaantumisaste oli 110 %.
- Varallisuus voi edistää kuluttamista: henkilö uskaltaa esimerkiksi ottaa lainan, jos hänellä on iso metsäpalsta.
- **Säästämisaste**: säästöjen eli kuluttamatta jäävien tulojen osuus kaikista tuloista.

Ydinsisältö 3: Budjettirajoite

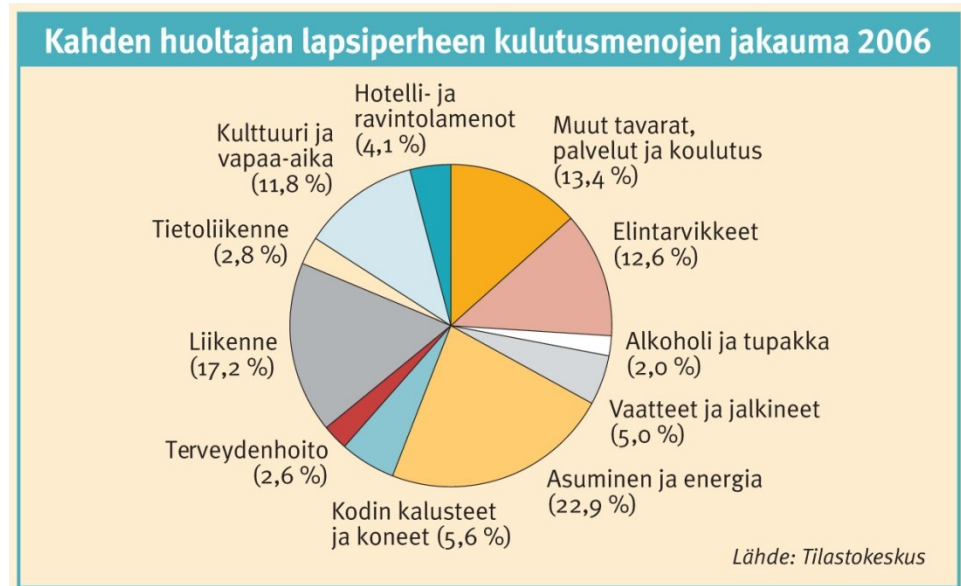
- Kansalainen tekee kuluttajana koko ajan **valintoja**, koska kaikkea ei ole mahdollista saada.
- Valinnan pakkoa kutsutaan **budjettirajoitteeksi**.
- B-piste on mahdollista saavuttaa velanotolla.
- A-pisteessä tuloja jää säästöön.

Tuntitehtävä 1: Omat tulot ja men

- Seuraa neljän viikon ajan omia tulojasi ja menoja. Vertaa niitä keskivertoperheen vastaaviin (oppikirja s. 38). Mitä eroja huomaat ja miksi?

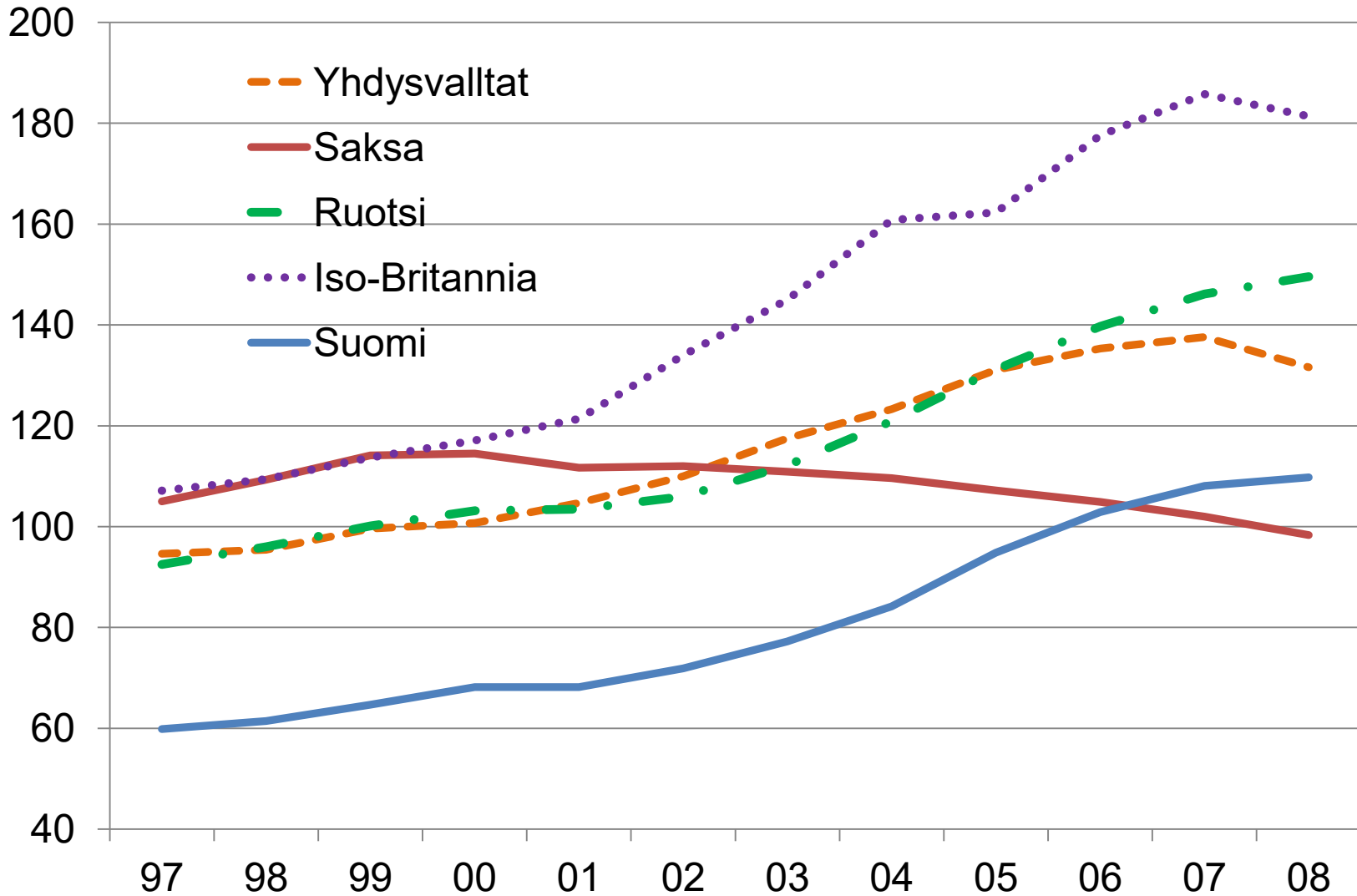
Tuntitehtävä 2: Kotitalouksien velkaantuneisuus

- Lue oppikirjan sivut 74–82 ja tutki seuraavan dian kuviota. Vertaa Suomen ja muiden maiden kotitalouksien taloudellista tilannetta.
- a) Miksi suomalaisilla kotitalouksilla on vähemmän velkaa kuin esimerkiksi ruotsalaisilla?
- b) Suomalaisten kotitalouksien yhteenlasketut velat vuoden 2008 lopussa olivat runsaat 99,3 mrd. € ja vuoden aikana käytettävissä olevat tulot yhteensä 90,5 mrd. €. Paljonko suomalaisten pitäisi lisätä velkojaan tulojen säilyessä vuoden 2008 tasolla, jotta olisimme yhtä raskaasti velkaantuneita kuin amerikkalaiset, joiden keskimääräinen velkaantuneisuus kyseisenä vuonna oli 131,6 %?
- [Kommentoitu vastaus tehtäviin](#)

Kotitalouksien velkaantumisasaste, %

Tuntitehtävä 3: Velkaantumisasasteen vaikutuksia

1. Miten korkea velkaantumisasaste vaikuttaa kotitalouksiin?
2. Miten kotitalouksien velkaantumisasaste vaikuttaa yrityksiin?
3. Miten kotitalouksien korkea velkaantumisasaste vaikuttaa koko kansantalouteen?

Ydinsisältö 1: Kysyntä

- = hyödykemäärä, jonka kuluttajat haluavat ostaa ja pystyvät ostamaan tietyllä hinnalla.
- Riippuu esimerkiksi
 - hyödykkeen hinnasta
 - kotitalouksien käytettävissä olevista tuloista
 - kilpailevien hyödykkeiden hinnoista
 - kuluttajien mausta
 - kuluttajien arvioista siitä, miten hyödykkeiden hinnat tulevaisuudessa kehittyvät.

Ydinsisältö 2: Tarjonta

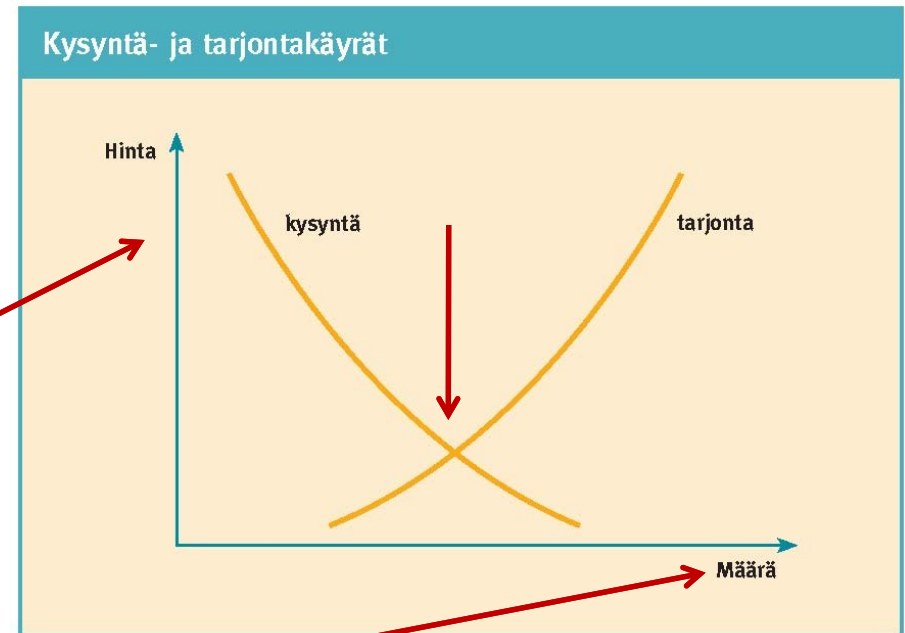

- = hyödykemäärä, jonka yritykset haluavat ja pystyvät tuomaan markkinoille tietyillä hinnoilla.
- Riippuu esimerkiksi
 - tuotannontekijöiden määrästä
 - tuotantoteknologiasta
 - muuttuvien tuotantokustannusten kehityksestä (palkat, vuokrat).

Ydinsisältö 3: Kysynnän ja tarjonnan tasapaino

- Kysynnän ja tarjonnan saattaa yhteen markkinataloudessa **hintamekanismi**. Se määrittää kysynnän ja tarjonnan eli sen, kuinka paljon jotakin hyödykettä tuotetaan ja kuinka paljon sitä halutaan ostaa.

Ydinsisältö 4: Täydellinen kilpailu

- Tilanne, jossa on niin paljon myyjiä ja ostajia, ettei yksi voi vaikuttaa hintaan.
- Tuote kaikilla samanlainen.
- Kaikilla osapuolilla täydellinen tieto markkinoista.
- Markkinat täysin vapaat.
- Yrittäjä ei voi päättää tuotteensa hintaa, vaan hänen on hyväksyttävä markkinahinta.
- **Pohdi:** Onko täydellinen kilpailu enemmän teoreettinen kuin todellinen kilpailun muoto?

Ydinsisältö 5: Monopoli

- Markkinoilla vain yksi yrittäjä.
- Tuote ainutlaatuinen.
- Syyt
 - laki
 - patenti
 - niukat luonnonvarat
 - tekninen osaaminen
 - tuotettava suuria määriä, jotta kannattavaa.
- Määrää yksin tuotteensa hinnan.

Ydinsisältö 6: Muita kilpailun

- **OLIGOPOLI** muotoja
 - muutama myyjä
 - tuotteet samanlaisia tai erilaistettuja
 - yritykset eivät mielellään muuta hintoja (kilpailijoiden olisi pakko reagoida)
 - uhkana hintasota (ratkaisuna kartellit, mutta ovat kiellettyjä)
- **MONOPOLISTINEN KILPAILU**
 - useita myyjiä
 - tuotteet erilaistettuja, mikä antaa vapautta hinnan määrittelyyn, esimerkiksi kuluttaja on valmis maksamaan tietynmerkkisestä tuotteesta hieman enemmän

Tuntitehtävä 1: EU ja vapaa kilpailu

- Kaksi suomalaista vähittäiskaupparyhmää F-kaupat ja Y-ryhmä suunnittelevat yhdistymistä. Yhdessä ne hallitsevat yli 80 % Suomen vähittäiskaupasta.
- 1) Onnistuuko yhdistyminen?
 - Todennäköisesti ei
- 2) Mikä sen estää?
 - Euroopan unioni
- 3) Ota selvää, miten EU valvoo kilpailua.
- 4) Miksi EU pyrkii estämään määräävän markkina-aseman/monopoliaseman syntymisen jollekin yritykselle?
- Kysymyksien 3–4 vastauksen löydät osoitteesta <http://www.kilpailuvirasto.fi>.

Tuntitehtävä 2: Vapaa kilpailu uhattuna

- 1. Kartelli on yritysten tekemä sopimus hinnoista. Kenen etuja kartelli palvelee?
- 2. Kuka kärsii kartellista?
- 3. Kilpailuviranomaiset ovat puuttuneet joihinkin Suomessa todettuihin kartelleihin. Millaisiin?
- Lisätietoja löydät osoitteesta:

<http://www.kilpailuvirasto.fi/cgi-bin/suomi.cgi?luku=kilpailunrajoitukset&sivu=kartellit-ja-horisontaaliset-kr>

Tuotteen palauttamisoikeus

Kuluttaja voi palauttaa tuotteen myyjälle, jos

- se on rikki tai siinä ilmenee jokin muu virhe
- kauppa on erikseen luvannut palautusoikeuden ehjällekin tuotteelle
 - kyseessä on kaupan markkinointikeino
- kauppa muuten suostuu siihen
 - kaupalla on oikeus vaatia purkumaksua
- tuote on ostettu verkkokaupasta tai postimyynnistä ja on käyttämätön
 - aikaa on 14 vuorokautta
 - postikulut voivat jäädä kuluttajan maksettavaksi.

Tuotteiden virheet ja niiden mahdolliset hyvitystavat

Virheeksi tuotteessa lasketaan:

Tuote on rikki tai menee rikki odotuksiin nähden liian nopeasti.

Virheen korjaustavat:

Tuotteen korjaaminen.

— ensisijainen hyvitystapa - - - - - toissijainen hyvitystapa

Kaupalla on

Kuluttajan ei tarvitse suostua ottamaan tuotteen A tilalle samantapaista tuotetta B.

onnistu.

Miksi osittainen hinnanpalautus voi joskus olla hyvä ratkaisu sekä kaupalle että kuluttajalle?

Miten toimia ongelmatilanteissa?

- 1) Neuvottele aina ensin tuotteen myyneen liikkeen kanssa.
 - Mitä paremmin osoitat tuntevasi oikeutesi, sen paremmin onnistut.
- 2) Voit pyytää neuvoja maistraatin kuluttajaneuvonnasta.
- 3) Voit viedä asian puolueettoman Kuluttajariitalautakunnan käsittelyyn.
 - Se antaa suosituksensa asian ratkaisuksi, ja yleensä liikkeet noudattavat sitä.
- 4) Voit viedä riidan käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

Mitä takuu ja virhevastuu tarkoittavat?

- Takuu on valmistajan tuotteelleen myöntämä vapaaehtoinen lisäetu.
- Euroopassa on joitakin tuotteita, joihin on annettu takuu. Esimerkki:
 - Tietokoneen kohtuullisena käyttöaikana voidaan pitää kolmea vuotta. Jos kone rikkoutuu korjaukelvottomaksi 1 ½ vuodessa, tai korjaus maksaisi enemmän kuin uusi kone, kuluttajalla on oikeus purkaa kauppa, ja saada jokin osa kauppasummasta takaisin.
 - (Koko hintaa ei palauteta, koska kuluttaja on kuitenkin voinut käyttää konetta 1 ½ vuoden ajan.)
- Kuluttajan oikeudet eivät lopu virhevastuun tai takuun päättyessäkään, jos tuote on rikkoutunut kohtuulliseksi katsottavan käyttöajan kuluessa.

Muistilista

- ✘ Tuotteen pitää vastata mainontaa ja kestää ohjeiden mukaista käyttöä.
- ✘ Kaupan tulee korjata virheellinen tuote tai vaihtaa se uuteen.
- ✘ Kuluttajan ja kaupan välisiä riitoja ratkotaan kuluttajariitalautakunnassa.

Pankin tarjoamat palvelut

Hyvä muistaa:

Pankit ovat yksityisiä liikeyrityksiä, joiden tavoitteena on tehdä voittoa omistajilleen.

Ne saavat valita asiakkaansa, ja käytännössä kaikki pankin palvelut ovat asiakkaille maksullisia.

Pankkimaailmaan liittyviä termejä

Raha

Vaihdon väline. Mahdollistaa esimerkiksi työpanoksen vaihtamisen tavaroiksi. Toimii myös omaisuuden säilyttäjänä.

Korko

Rahan hinta lainan ottajalle. Korvausta siitä, että säästäjä antaa säästämänsä rahat lainanottajan käyttöön.

Otto - ja antolaina

Pankin lainaamisesta käyttämät termit. Pankki ottaa meidän säästömmme lainaan ja antaa keräämänsä rahat lainaan halukkaille.

Vakuus

Lainan vastineeksi pankille annettava kiinteä omaisuus. Jos lainanottaja ei maksa velkaansa, pankki voi myydä vakuuden ja saada rahansa takaisin.

Takaaja

Henkilö, joka ottaa vastuun toisen ihmisen saamasta lainasta. Jos lainanottaja ei maksa velkaansa, pankki perii rahat takaajalta.

Lainan koron muodostuminen

Pankille lainan järjestämisestä syntyvät kustannukset.

Voitto, jonka pankki lainan järjestämisestä haluaa.

Asiakkaan kannattaa aina kysyä lainatarjouksia eri pankeista, sillä pankkien marginaalit vaihtelevat.

Osakesijoittaminen vaati tietoa

Osakkeen oikea arvo mitataan kuitenkin joka arkipäivä uudestaan: oikea hinta on se, jonka joku on tänään siitä valmis maksamaan.

Riskit ja tuotto-odotukset eri sijoitusmuodoissa

Suuret riskit

Sijoitusrahasto on pankin tai pankkiiriliikkeen tarjoama sijoitusmuoto.

Rahasto muodostuu isosta potista erilaisia osakkeita. Tarvittaessa rahastonhoitaja vaihtaa niitä tuottavampiin.

Sijoittajan tehtävänä on vain valita, mistä valmiista ja ammattisijoittajien ostamasta osakepotista hän haluaa omistaa osuuden.

Vähäiset riskit

Rahastot

- Tuotto riippuu rahaston sijoitusten onnistumisesta.
- Riski on pienempi kuin osakesijoittamisessa, koska sijoitukset on hajautettu useaan yritykseen, maahan tai toimialoille.

Osakkeet

- Tuotto tulee osingoista ja mahdollisesta osakkeiden arvonnoususta. Ne riippuvat yrityksen menestyksestä.
- Jos yrityksellä menee huonosti, sen osakkeiden arvo voi romahtaa.

Kun rahaston omistamien osakkeiden arvo nousee pörssissä, sijoittajan omistaman osuuden arvo nousee. Oman osuutensa voi myydä pois koska vaan.

Vähäiset tuotto-odotukset

Suuret tuotto-odotukset

Riskit ja tuotto-odotukset eri sijoitusmuodoissa

Kun on valmis ottamaan suuremman riskin, voi yleensä odottaa suurempaa tuottoa.

Muistilista

- ✘ Pankkitili mahdollistaa pankkikortin ja verkkopankin käytön.
- ✘ Lainan korko muodostuu viitekorosta ja pankin marginaalista.
- ✘ Pankki vaatii lainalle vakuuden tai henkilötakaajan.

Ydinsisältö 1: Tarpeet ja valinnat ohjaavat taloutta

- Ihmisillä on tarpeita, joita tyydytetään erilaisten tuotteiden ja palveluiden avulla.
- Mitä perustarpeita ihmisillä on?
 - ravinto
 - lämpö: vaatteet ja asuminen
- Kun perustarpeet on täytetty, useimmat ihmiset haluavat kuluttaa koko ajan lisää.
- Mitkä tekijät ohjaavat kuluttajaa valinnoissaan?
 - käytettävissä olevat tulot
 - ihmisen arvot ja arvostukset
- Markkinointi luo koko ajan uusia tarpeita.

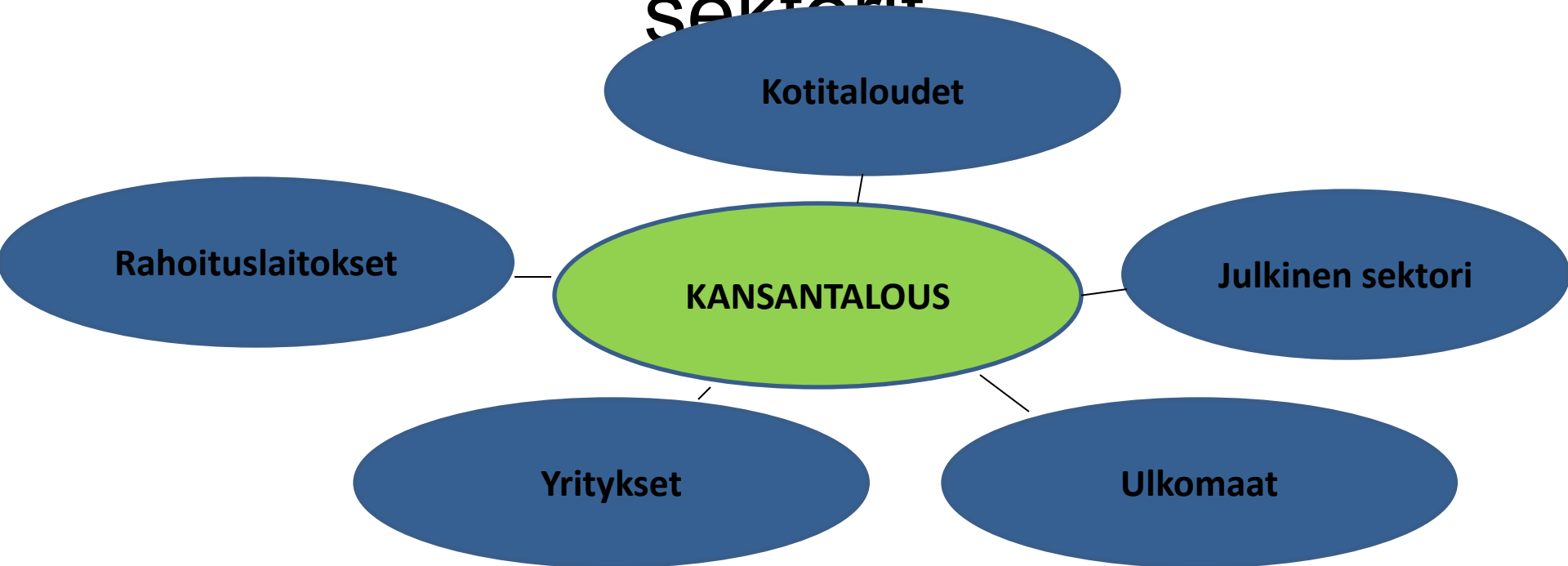

Ydinsisältö 2: Mikro- vai makrotalous?

- **Esimerkki 1:** Nuori kansalainen on jäänyt työttömäksi ja pohtii, luopuuko hän ulkomaanmatkasta vai uuden tietokoneen ostosta. Kummasta on kysymys?
 - Mikrotalouteen liittyvästä valinnasta.
- **Esimerkki 2:** Yrityksen toimitusjohtaja pohtii, pitäisikö yrityksen avata uusi myymälä lähistön kauppakeskukseen ja palkata paikkakunnan nuoria töihin. Kummasta on kysymys?
 - Mikrotalouteen liittyvästä valinnasta.
- **Esimerkki 3:** Poliitikot väittelevät eduskuntavaalikampanjoissaan eri keinoista vähentää nuorten työttömyyttä. Kummasta on kysymys?
 - Poliitikot pohtivat nuorisotyöttömyyttä makrotalouden näkökulmasta.

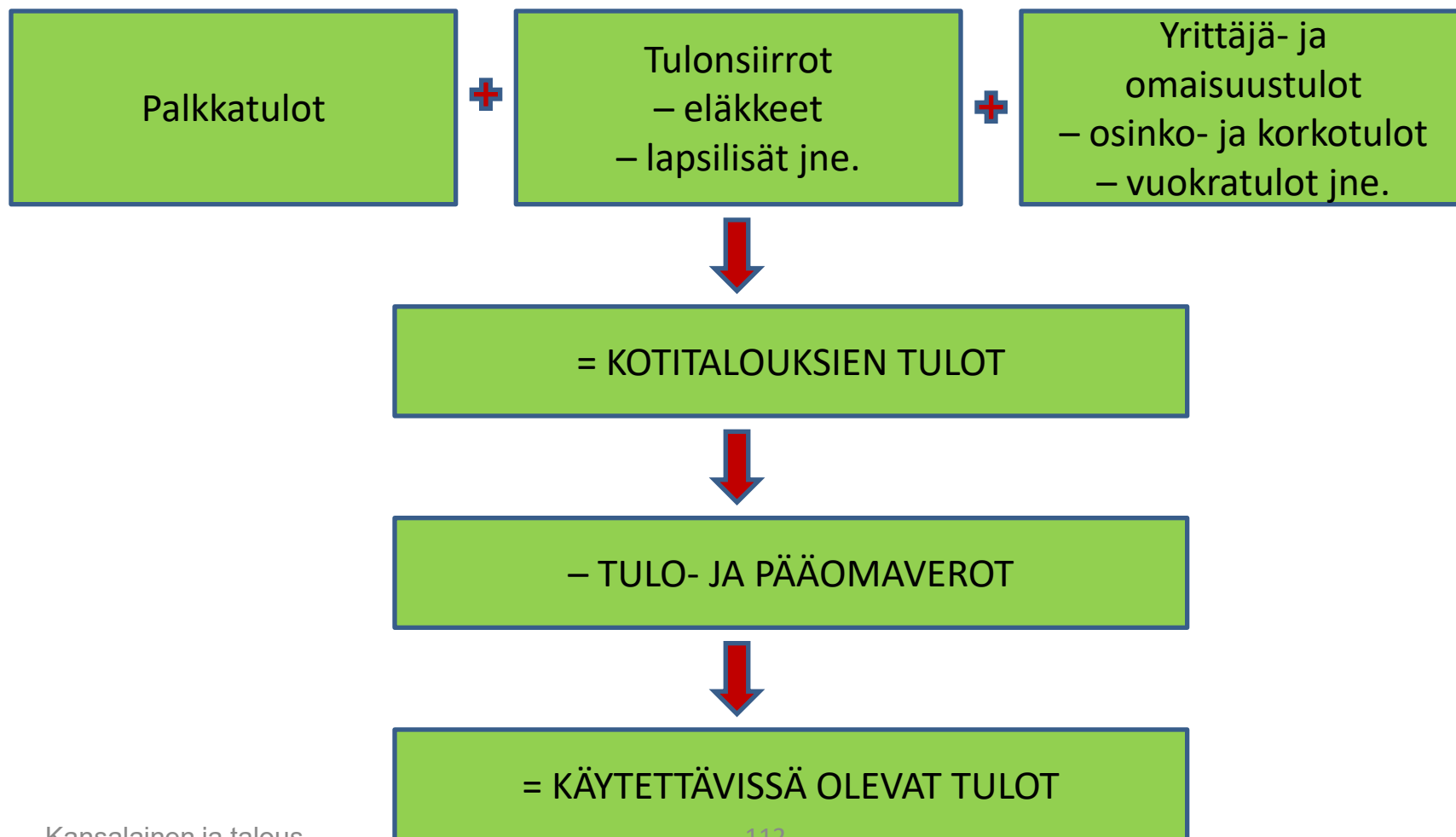
Ydinsisältö 3: Kansantalouden sektorit

- Kansantalouden eri sektorit ovat tiiviisti sidoksissa toisiinsa.

Ydinsisältö 1: Kotitalouksien tulot

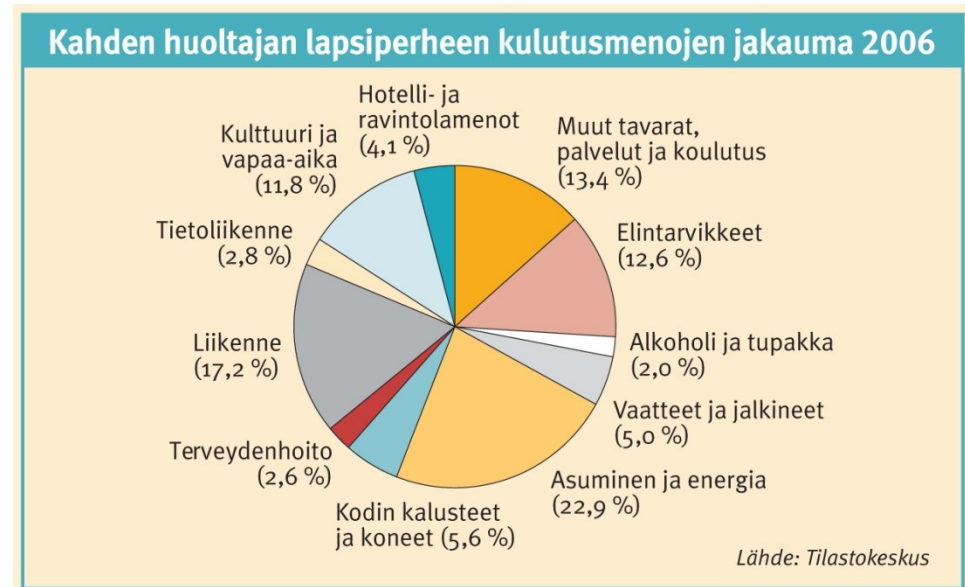
Ydinsisältö 2: Kuluttaminen ja säästäminen

- Käytettävissä olevien tulojen lisäksi kuluttamiseen vaikuttavat velanotto ja varallisuus.
- **Velkaantumisaste**: suhteutetaan kotitalouksien yhteenlasketut velat ja kertyneet tulot. Vuonna 2009 velkaantumisaste oli 110 %.
- Varallisuus voi edistää kuluttamista: henkilö uskaltaa esimerkiksi ottaa lainan, jos hänellä on iso metsäpalsta.
- **Säästämisaste**: säästöjen eli kuluttamatta jäävien tulojen osuus kaikista tuloista.

Tuntitehtävä 1: Omat tulot ja menot

- Seuraa neljän viikon ajan omia tulojasi ja menoja. Vertaa niitä keskivertoperheen vastaaviin (oppikirja s. 38). Mitä eroja huomaat ja miksi?

Ydinsisältö 2: Pankit ja pankkiiriliikkeet

- **Pohdi**, mikä on pankkien tärkein tehtävä.
 - Pankkien perustehtävä on välittää talletuksia luotoiksi.
- Pankit huolehtivat myös maksuliikenteestä ja tarjoavat asiakkailleen erilaisia palveluja (sijoitus, vakuutus).
- Pankkiiriliikkeet ovat pankkien tytäryhtiöitä tai itsenäisiä yrityksiä.
- Pankkiiriliikkeet käyvät kauppaa asiakkaidensa lukuun rahoitusmarkkinoilla sekä järjestävät yritysten osakemyyntejä ja yrityskauppoja.

Ydinsisältö 3: Rahoitusyhtiöt

- Myöntävät

- lainoja, joissa vakuudeksi riittää yleensä rahoitettava kohde
- leasingrahoitusta, jossa rahoitusyhtiö ostaa tuotteen ja vuokraa sen asiakkaalle
- kauppaketjujen välityksellä kulutusluottoja kotitalouksille
- luottoja, jotka voivat olla luottokorttipohjaisia tai yksittäisiä osamaksusopimuksia tietyn tuotteen hankkimiseksi.

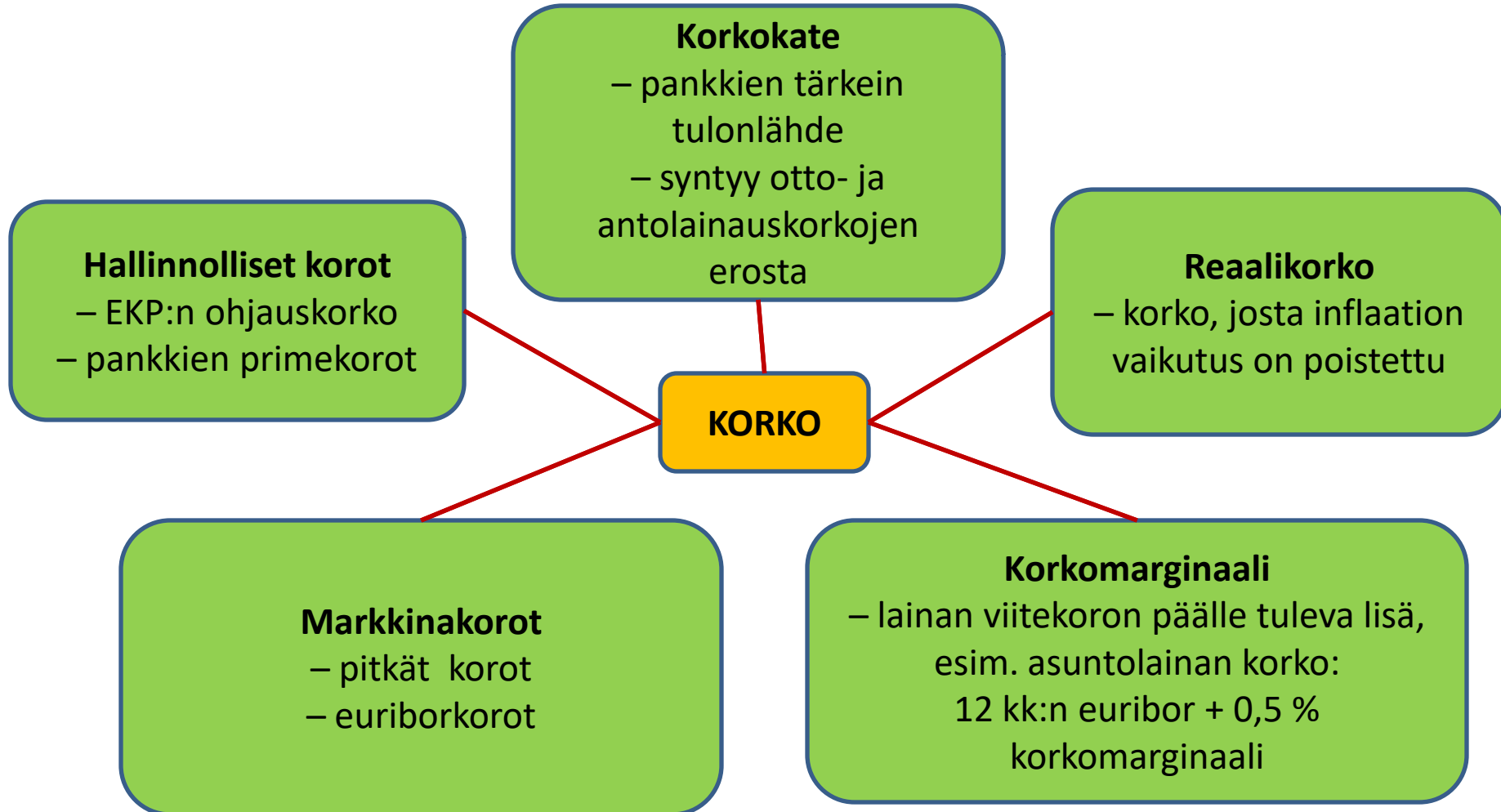

Ydinsisältö 4: Vakuutusyhtiöt

- Vakuutusyhtiöt, joiden toimialaan kuuluvat lakisääteinen eläkevakuuttaminen, vahinko- ja henkivakuutustoiminta sekä vapaaehtoiset eläke- ja säästövakuutukset.
- Perustavat kannattavuutensa mm. vakuutuskorvausten määrän ennakointiin ja jakavat riskit esim. eri vakuutusyhtiöiden kesken jälleenvakuuttamisella.
- Sijoittavat osan vakuutusmaksutuloista kiinteistö- ja rahoitusmarkkinoille.

Tuntitehtävä 1: Korkosanasto, vastaus

Tuntitehtävä 2: Asuntolainojen korot

- Tutustu pankkien lainalaskurien avulla asuntolainojen takaisinmaksuun ja koron vaikutukseen siihen.
- 1. a) Mikä on tällä hetkellä 6 kk:n euriborkorko?
b) Miksi lainasta maksamasi korko on suurempi?
- 2. Paljonko 15 vuoden 100 000 euron asuntolainan koron kuukausierä muuttuu, kun korko laskee viidestä prosentista neljään?
- 3. Olet sopinut, että lainan takaisinmaksun kuukausieräsi on korkojen muutoksesta riippumatta 700 €/kk. Lainaa on maksamatta 100 000 euroa, ja korot nousevat neljästä prosentista viiteen. Paljonko takaisinmaksuaikasi pitenee?
- [Lisätietoja asuntolainojen koroista.](#)

Tuntitehtävä 2: Asuntolainojen korot, vastaukset

- 1. Huomaa: Asuntolainan korkoon tulee korkomarginaali viitekorkona käytetyn koron päälle. Jos esimerkiksi kuuden kuukauden euriborkorko olisi 2 %, asuntolainasi korko on esimerkiksi 3 % (pankin korkomarginaali on silloin 1 %).
- 2. Osuuspankin lainalaskurin mukaan 51,1 €/kk.
- 3. Osuuspankin lainalaskurin mukaan 1 v 11 kk.
- Lainalaskuri laskee luvut todellisen vuosikoron mukaan, jolloin niihin on huomioitu esimerkiksi luoton perustamiskustannukset. Luku voi siis vaihdella hieman eri pankkiryhmissä tai lainan muiden kustannusten muuttuessa. Mallivastauksen luvut haettu 27.1.2010.